

Panis Evangelici Fragmenta Quadragesimalia Tripartita

Ex sanctissimo Dei Verbo copiosè & sedulo collecta, Sanctorum Patrum, variorumque Auctorum sententiis & conceptibus mirificè aucta; Et Omnibus Quidem Anni Dominicis; præcipuè tamen singulis Quadragesimæ Dominicis & Feriis per binas ad minus, sæpius denas aut septenas Conciones fideli Populo ...

Lingendes, Claude de
Coloniae Agrippinae, 1689

LIV. Quæ est sexta de Divite, est de pœna sensus in Damnatis.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56356](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56356)

FERIA QUINTA
 DOMINICÆ SECUNDÆ
 IN QUADRAGESIMA
 CONCIO SEXTA

De pœna sensus in Lammatis.

Mortuus est autem & Dives: & sepultus est in Inferno.
 Luca. 16.

QUAMVIS Homo ex duabus partibus constet, una sensibili; alterâ spirituali, hoc est, corpore & animâ ac consequenter capax sit concipiendi & intelligendi res spirituales & corporeas: percipit tamen atque intelligit melius quod sensibile est, quàm quod est spirituale, & magis movetur afficiturque eo quod est corporeum, quàm eo quod spirituale est.

1. Quia ex Apostolo 1. Cor. 15. *Non prius quod spiritale est, sed quod animale: deinde quod spiritale:* Itaque plus assueti sumus sensibus, quàm intellectioni: nam primis vitæ nostræ annis solum novimus sensibilia, nec multum differimus ab animantibus; & in ætatis pro-

gressu semper incipimus à sensuum cognitione: unde nihil est in intellectu, quod prius non fuerit in sensu: hic enim ordo est nostrarum cognitionum.

2. Quia sensibilia magis sunt in nostra experientia, ut pote quæ semper occurrunt: & consequenter plus sunt nobis cognita.

3. Quia sensibilia totum hominem commovent, hoc est, & partem inferiorem, & partem superiorem, & utrumque appetitum, sensitivum, & rationalem. Itaque cum in pœnis damnatorum, duplicis generis tormentâ invenerimus, quædam solum intelligibilia, ut quæ pertinent ad pœnam damni: quædam maxima ex parte sensibilia, quæ vocari solent pœna sensus, cum de solis primis

egerimus, & cum maximè verear ne satis intellecta fueriat, & æstimata, de alijs agere hodie aggrediar. Sed quia ut ait David Psalmo 91. *Nimis profunda facta sunt cogitationes tua; id est, tua de hominibus decreta: Vir inspiens non cognoscet, & stultus non intelliget hæc:* quæ autem illa sint, exponit in verbis sequentibus: *Cum exorti fuerint peccatores sicut fœnum, & apparuerint omnes qui operantur iniquitatem:* futurum scilicet, ut intereant in seculum seculi: *Tu autem altissimus in æternum Domine:* Quasi dicat, Stulti non intelligunt, cur Deus sinat peccatores multiplicari, flores sicut fœnum: id enim facit, quia futurum est ut postea in æternum pereant, ita tamen ut Deus nihil inde capiat detrimenti: & hic est finis Divitis Epulonis, cujus cum Scriptura fœlicem statum descripsisset, *Homo qui dam erat dives qui induebatur purpurâ & bysso, & epulabatur quotidie splendide,* sic exitum describit; *Mortuus autem est & dives, & sepultus est in inferno:* ut possim hunc exitum, qui tam stupendæ permissionis effectus est, uti par est, vobis exponere quod quidem in votis est, ad adiutorium Virginis confugio. **Ave Maria.**

QUANDO QUIDEM pœna secundum ordinem iustitiæ respondere debet peccato, est enim effectus iustitiæ, cujus proprium est æqualitatem ponere: unde dicitur in Apoc. cap. 18. *Quantum glorificavit se, & in deliciis fuit; tantum date illi tormentum & luctum:* Cum dixerimus in peccato duplicem esse deformitatem, nempe aversionem à Deo, & conversionem ad creaturam; necesse etiam fuit duplicem esse peccati pœnam, secundum illud Ierem. 17. *duplici contritione conterere eos.* Et Apocalyp. 18. *Duplicare duplicitia secundum opera ejus. In poculo quo miscuit, miscete illi duplum.* Vna est pœna damni, ut nimirum qui Deum deservit, sit absque

Deo, & qui ultimum suum finem fugit, ad illum non perveniat, & qui à Deo recessit, ab illo Deus recedat: Osee 9. *Sed vœ eis, cum recessero ab eis:* Altera est pœna sensus, ut qui se creaturæ tradidit, damnus ab illâ patiatur, & spinis se pungat qui illas amplectitur, & is qui crudeli domino servire voluerit, ejus etiam crudelitatem sentiat: Isaïæ 9. *Et tradam Ægyptum in manus dominorum crudelium.* De pœna damni dixi in superiori Concione; superest ut hodie dicamus de pœnâ sensus. Est autem ea pœna, omnis illa quæ à causis externis inferitur, ut à loco, ab igne, à sulphure, à tenebris, ab odore tererrimo, horrissono planctu, immanitate Dæmonum, & alijs ejusmodi: omnes enim isti dolores, & afflictiones ab his causis immediate provenientes, ad pœnam sensus pertinent; sicut & tristitia quæ ex horum malorum tolerantia & consideratione nascetur. Sed priusquam de illâ sigillatim dicere aggrediar, quia nemo de illâ satis eloqui potest, nec qualis sit describere; ut eminus eam aggrediar hæc in universum cogita.

1. Illam superare omnes pœnas, & tormenta Martyrum, Reorum quorumcunque, Tortorum, Tyrannorum, Hostium vindicantium se, atque sævientium: Verùm qualia & quanta fuerunt ejusmodi supplicia ab omnibus sæculis, & inter ferocissimas nationes?

2. Superare vim omnem agentium naturalium quæ dolorem inferre possunt: Item omnia hominum atque dæmonum ingenia & artificia ad sæviendum parata: quò verò pertingere possunt:

3. Illam pœnam esse supernaturalem, itaque superare omnem imaginationem, & intelligentiam humanam & angelicam: & consequenter omnem sermonem, si hominum & Angelorum, quanto magis meum; ut scias quidquid dixerò me semper

minora vero dixisse, neque meis verbis ejus magnitudinem expressisse.

4. Talem esse illam pœnam, ut digna sit irâ, atq; vindictâ Dei, & æqualem peccatorum malitiæ: Dignam cujus figura essent omnia Dei in hoc mundo judicia, omnes punitiones, & castigationes, seu particulares quorundam, seu communes aliquarum urbium, gentium, & nationum pessimarum, ut Amorrhæorum, Gomorrhæorum, Sodomitarum, & similibus; immò totius orbis corrupti, in viis suis: Porro omnis figura minor est figurato, & veluti quædam pictura, Ad hæc cogita superare omnes DEI minas, in Scripturis factas; illæ autem quales & quantæ sunt in Deuteronomio & in Prophetis? &c.

5. Eiusmodi pœnam eandem esse cum Diaboli pœnâ, secundum illud, *Discedite à me maledicti in ignem æternum qui paratus est Diabolo & Angelis ejus*: hoc est pœnam esse omnis peccati, omnis nequitie, & omnis malitiæ; & tantam esse ut ipsum Dæmonem tot naturæ dotibus præditum, spiritum aded sublimem, sic fortem, sic resistentem reddere possit miserum; quanto magis igitur hominem? ut si comparares aurum & aliud metallum cum paleâ.

Cogita 6. Illam pœnam esse terminum, & effectum summi odii Dei: sicut itaque amor DEI erga beatos est causa summi eorum boni, nempe felicitatis: ita odium DEI causa est summimali, hoc est summæ miserie & damnationis. Ad hæc sicut summa Dei bonitas agnoscitur ex beatitudine, quia est summa misericordia; ita summa Dei justitia cognoscitur ex damnatione, quæ est summa severitas: Necessè est itaque illam damnatorum pœnam summam esse. Sed quoniam hæc in universum dicta sunt ad singularia veniamus. Et primum de minoribus loquamur, quæ tamen sunt gravissima, qualia sunt hæc;

I. Locus est carcer. Certè apud omnes nationes quædam loca fuerunt profunda, reorum suppliciiis destinata: ut apud Mæssios qui dicebatur Thesaurus, in quem conjectus fuit Philopœmenes, ut ait Plutarchus in ejus vitâ; Barathrum apud Athenienses, & apud Romanos, ejusdem nominis, in quod conjectum fuisse Jugurtham & fame necatum ait Plutarchus in Mario: apud eodem Romanos Tullianum; apud Lacedæmonios Ceada: sic apud Judæos erant foveæ profundæ, quorum os angustum, fundum tamen amplum ad multos capiendos, & vocabatur lacus, puteus, cisterna, fovea; quales Syracusis latumia: eadem apud Judæos, tenebræ exteriores, propter obscuritatem, & quia extra urbem: Inde erutus est Sanctus Petrus ab Angelo, dum eis aperta est ultrò porta ferrea quæ ducebat ad civitatem. Sed supra omnes carceres, omnium terribissimus est infernus, locus profundissimus, & obscurissimus, omni horrore, calamitate & mœstitiâ plenissimus, longissimè distans à cælo, unde rebus inferioribus omnis amœnitas, sentina universi, & miserorum sedes. Certè carceris profunditas, angustia, obscuritas, & aëris malignitas, pædor, odoris tetrilas, multum faciunt ad tormentum; nam vel solum esse in voragine, & in illis perperuis tenebris, & sine ullâ spe emergendi ingens est supplicium, quâvis morte gravius. Augebit hujus carceris afflictionem murorum firmitas & spissitudo, quæ omnem spem evadendi excludet: etenim undique ambitur spissitudine terræ, quæ à centro ad superficiem, plusquam mille leucas continet. Quis ejusmodi murum perfodiat? Sed quis ascendat, corpore semper ad ima per spatia vacua tendente? hoc significant illa nostri Evangelii verba, *& sepulchrum est in inferno*: id est, obrutus.

II. Vincula: secundum illud Matth. 22. *ligatis manibus, & pedibus ejus*, non tantum quia libertatem amiserint, sed quia damnati in suis.

fuis pœnis erunt immobiles, ne motu saltem aliquo se vel minimum solentur, secundum illud Exodi 15. *fiant immobiles quasi lapis*. Certè omnis mutatio aliquid habet solatii; sed ut sciant nihil in suis pœnis muratum iri, in illis erunt immobiles.

III. Tenebræ exteriores & æternæ: nam Iobi 10. vocatur terra tenebrosa, & opera mortis caligine, terra miseria & tenebrarum, ubi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat: unde erit & privatio omnis consolationis, & perpetua trepidatio. Harum tenebrarum figura, fuerunt tenebræ Ægyptiaca, de quibus loquitur Sapiens cap. 17. *Sapientia, vinculis tenebrarum & longa noctis compediti, inclusi sub æctis, fugitivi perpetua providentia jacuerunt*: nempe non solâ privatione torquebantur; nam talis vinci potuisset lumine, quod fieri potuisse ibidem. negat Sapiens, sed densatis vaporibus inducebantur ejusmodi tenebræ, unde erant palpabiles, & modum impediētes. Pergit Sapiens: *Paventes horrendè, & cum admiratione nimia perturbati: neque enim qua continebat illos spelunca, sine timore custodiebat: quoniam sonitus descendens perturbabat illos, & persona tristes illis apparentes pavorem illis prestabant*. Vide effectum tenebrarum: nam in illis est privatio cognitionis omnis: & si in illis adsint spectra, quæ per intervalla sese offerunt, aut si audiatur fragor, est ingens timor qui oritur & ex ignoratione, & ex iis quæ videntur, nam semper graviora expectantur: Insuper Sapiens. *Et ignis quidem nulla vis poterat illis lumen præbere, nec siderum limpida flamma illuminare poterant illam nocte horrendam; apparebat autè illis subitanus ignis, timore plenus: & timore percussus illius qua non videbatur faciei, aestimabant deteriora esse qua videbantur*: Verùm illæ tenebræ fuerunt tantum imago æternarum tenebrarum, secundum ultima verba illius capitis 17. *gravis nox, imago tenebrarum, qua superventura illis erat*.

IV. Dæmonum, & aliorum damnatorum perpetua societas. Quàm grave inter miseros semper degere, semper audire luctus, gemitus, clamores & querelæ! Quàm durum semper esse cum iis, quos oderis, & quite oderint! assidue cum illis esse, & eorum maledicta, contumelias, exprobrationes, & furias perpeti, & cum illis colligatum esse! secundum illud Matth. 23. *alligati in fasciculos*: nam ejusdem criminis rei in unum colligabuntur. Audi quid dicat Isaias cap. 24. *Congregabuntur in congregatione unius fascis in lacum, & claudentur ibi in carcere, & post multos dies visitabuntur*: id est, post longissimi etiam temporis durationem, eodem modo, & in eodem loco, & in iisdem pœnis reperientur: Et Ecclis. 21. *Stuppa collecta, synagoga peccantium & consummatio illorum flamma ignis*: Collecta dicitur synagoga, Quia instar stuppæ in cumulum colligentur, ut simul jaciuntur in flammam propter pœnarum æqualitatem. Sed super cætera gravis erit Dæmonum societas, quis enim eorum sævitiam & crudelitatem satis explicet? de quibus dicitur Ecclis. 17. *Sunt spiritus qui in vindictam creati sunt*: erunt enim tortores,

V. Afflictio omnium sensuum interiorum, & exteriorum, nempe singulorum à propriis objectis. Visus enim tenebris, & spectris horrendis, & stagni ardentis aspectu, & loci totius immanitate, & fumo acerrimo torquebitur. Auditus clamoribus, ejulatibus, maledictis, & blasphemis in Deum; in seipso; in alios; aliisque furoris, & desperationis signis; eorum nimirum, qui non planè demersi sunt in stagno. Odoratus fœtore tererrimo, & intolerabili: quippe erit infernus rotius mundi sentina, & vorago: ibi pudor, putredo, infectio, colluvies, & quidquid odoratum affligere potest; secundum illud Isaiæ 3. *Et erit profuavi odore fœtor*. Gustus & lingua tum à sulphure ardente, tum à siti intolerabili, de-

quã potissimum dives epulo conquerebatur: & à fame rabidissima, tum ab amarissimo succo, quo lingua & os imbuetur, tum ab iis rebusque nauseam & horrorem solent incute re. Quod si Job ita de se conqueritur cap. 6. *Qua prius volebat tangere mea, nunc pro angustia cibi mei sunt, Quantò magis hanc pœnam sentient damnati? Denique sensus tangendi ac totum corpus gravissimis doloribus, & mutuâ compressione, & angustia immensa torquebitur, secundum illud Apocal. 18. Quantum in deliciis fuit, tantum date illi tormentum.* Porro illa sensuum afflictiones per se ferocissimè spectatæ, tantæ erunt, ut qualibet satis esset ad hominem statim interimendum, si mori posset: & quantas nemo in hac vita ferre posset. Etenim magnitudini miseriæ quæ erit in parte superiori, respõdebit miseria corporis, & partis inferioris in exacta proportione. Ad hæc singulæ corporis partes suam afflictionem simul ac semel patientur, Deo vires præbente ut suas pœnas distinctè sentire possint. Item omnes passiones quæ dolorem possunt inferre, simul exurgent. Ad hæc imaginatio & appetitus, secundum totam latitudinem patientur, Nec unum objectum aliud impedit, nec id impedit animæ finitudo, quia Deus illam corroborabit, ut simul pati omnia possit, & singulis attendere: præsertim quia objecta, & agentia torquentia non corrumpent organa, quæ consequenter semper erunt integra ad pœnam. Quod si unus dolor si sit acutus tibi planè intolerabilis videtur præsertim si sit diuturnior, quomodo dolores ferēs omnibus acutis graviores, idque per æternitatem?

Sed ut hæc & alia multa præteream, duo maxima supplicia in Scripturâ ferè perpetuò conjunguntur, vermis, & ignis: Marc. 9. hæc verbarepetuntur. *Vbi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur:* Judith. 16. *Domini vindicabit in eis: In die iudicij visitabit illos dabit enim ignem, & vermes in carnes eorum, ut*

urantur, & sentiant usque in sempiternum. Eccli. 7. *Vindicta carnis impij, Ignis & vermis:* Itæ ultimo, *Vermis eorum non morietur, & ignis illorum non extinguetur:*

I. Quod pertinet ad vermes, non pauci ex SS PP. & Interpretibus Scripturæ illos existimant veros esse vermes, & materiales, qui damnatorum carnes perpetuò, & immortaliter arrodant interiùs, cum incredibili corporum dolore, simul & fœditate: simul enim junguntur ignis & vermis: *Vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur.* Sicut igitur ignis qui damnatos comburit, & torquet, ignis verus est, & materialis, ita vermem volunt esse verum & materiale, & non tantum metaphoricum, ne inter pauca verba sit sensus adè diversus, ut vox una verè accipiatur in sensu naturali, alia in sensu metaphorico: præsertim cum vermis dicatur esse supplicium carnis, & corporis, secundum illud Eccli. & Judith. Quales autem sint vermes illi, describit Basilus in Psalm. 33. ubi agens de damnatorum pœnis sic loquitur: Deinde vermium genus, venenum immitens, ac carnem vorans, inexplebiliter edens, neque unquam saturitate sentiens, intolerabiles dolores corrosione ipsa infigens: Idem docent Chrysost. & Theophylactus: Anselmus in Elucidario: Haymo in cap. ultimum Isaïæ, & alij, Cyrillus Alexand. in oratione de exitu animæ, hunc vermem appellat fœdum, & olentem, ut intelligas miserum corporum damnatorum statum, dum exprimuntur vermibus undique putridis scatentia interiùs, & exteriùs, qui damnatum semper exedunt, & arrodunt sine ullâ quiete, mirabili quâdam ratione, sine ulla corporum diminutione, propter immortalitatem, sed semper cum acerbissimo sensu: sicut corpora comburentur ab igne, sine illorū consumptione, aut diminutione: undè à vermibus, triplex supplicium: doloris, fœditatis, & fœtoris. Simile quid in Iob nobis proposuit Scriptura c. 30. *Noctè os meū perforatur doloribus.* Vide quomodo pene-

penetrarint usque ad ossa ejus vermes immò quomodò ipsâ suâ arrosione eum perforarint : *Et qui me comedunt, non dormiunt : In multitudine eorum consumitur vestimētum meū.* Nempe totum Jobi corpus scatebat vermibus, qui eum sine requie arrodebūt; sed quàm immaniores erunt in inferis vermes qui nunquam morientur, secundùm illud, *Et vermis eorum non moritur*; itaq; damnatorum corpora semper lacerabunt. Verùm quia uti scripsit Innocentius III. libr. de contemptu mundi, duplex erit in damnatis vermis, unus exterior, alter interior : exterior qui rodet corpus; interior qui rodet cor : propterea passim Doctores & Scripturæ Interpretes post Sanctum Thomam, in vermibus conscientia angorem, seu morsum intelligunt : qui ut bene advertit Sanctus Chrysostr. ad Theodorum lapsum, non minus exagitat, & cruciat damnatorum animas, quàm quodlibet aliud gehennale flagellum : immò maximam tormentorum inferni partem efficit : est autem metaphora ad hunc internum angorum exprimendum arripissima, ut advertit S. Hieron. in cap. ult. Isaia, qui in eum finem adducit illud Proverb. 25. *Sicut tineæ vestimento, & vermis ligno, ita tristitia viri, nocet cordi* : Docet autem Innocentius III. libr. de contemptu mundi cap. 1. triplicem esse ejusmodi vermem, seu torquendi formam, seu triplicem morsum : Vermis, inquit, conscientia tripliciter lacerabit : affliget memoriâ; seâ turbabit pœnitentiâ; torquet angustia.

Itaq; vermis & conscientia morsus erit recordatio præteritorum, secundùm illud quod dicitur Epuloni, *Fili recordare quia recepisti bonam vitam tuam.* Quàm autem sit amarus hic morsus, quàm acerba memoria, optimè explicat Sanctus Bernardus lib. 7. de Consider. c. 12. Hic est vermis qui non moritur, memoria præteritorum : semel injectus, vel potiùs in-natus, per peccatum inhæsit firmiter, nequa-

quam deinceps avellendus : nec cessat rodere conscientiam, eâque pastus, escâ utique inconsumptibili, perpetuat vitam : horreo vermem mordacem, & mortem vivacem : horreo incidere in manus mortis viventis, & vitæ morientis : Hæc est secunda mors, quæ nunquam peroccidit, sed semper occidit : Quis det illis semel mori, ut non moriantur in æternum, qui dicunt *montibus cadite super nos, & collibus operite nos* : Quid nisi mortem, mortis beneficio, aut evadere volunt ? Denique *invocabunt mortem*, ait, *& non veniet* : Intuere id clariùs. Constat immortalem animam esse, nec aliquando absque suâ memoriâ vivere, ne non animam aliquando esse contingat. Itaque durante anima, durat & memoria : Sed qualis ? Fœda flagitiis, horrenda facinoribus, vanitate tumida, contemptu hospida, & neglecta : Quæ priora, transierunt, & non transierunt : transierunt à manu, sed non à mente, Quod factum est, factum non esse, non potest : proinde etsi facere in tempore fuit, sed fecisse in sempiternum manet : Non transit cum tempore, quod tempora transit : In æternum ergo necesse est cruciet, quod perperam te egisse in æternum memineris. Hæc ille. Cùm igitur tam multa præterierint in vita, cogita quot morsibus tua conscientia dilanianda sit ? Quàm brevi tempore committitur adulterium, sed quot sæculis adulterii commissi recordatio te vexabit ? Semel admissum est, sed infinities animum torquet : Non transit cum tempore, quod tempora transit : In æternum ergo necesse est cruciet, quod perperam te egisse, in æternum memineris.

2. Conscientia morsus est, ex Innocentio III. serapœnitentia : ea scilicet cogitatio quâ se perpetuò vexabunt damnati, quod sua culpa exciderint à felicitate, & quod æternis suppliciis se manciparint ob res nihili, & tam levi de causa, idque sine ullo amplius.

amplius remedio. Hinc enim nascetur incredibilis tristitia, quæ immensâ quâdam acerbitate cor eorum, tanquam vermis arrodet: quodd, ut iterum illud dicam, inestimabilem illam gloriam quæ illis erat quasi in manibus. suâ stultitiâ amiserint, & quod in æterna tormenta se præcipitaverint: quæ cogitatio non minimum erit eorum supplicium. Quàm euperent non fecisse! Quàm dolebit amisisse! Quàm grave erit nihil remedii superesse!

3. Conscientiæ vermem sic exprimit Innocentius III. Torquebit angustia, dum semper se sentient damnati premi à malo instanti & inevitabili: Hinc enim nascetur desperatio: ex desperatione furor, & odium in Deum, & in omnia quæ Dei sunt, & in seiplos & in omnes damnatos suarum pœnarum socios: ex odio autem blasphemiam & maledicta. De desperatione res est manifesta: hoc enim ipso quod sciunt suas pœnas esse inevitabiles, ac sine remedio, easque fore æternas, necessariò desperabunt, & omnem animi motum in bonum abjicient. Hinc furiosi impetus sequentur, sicut in hominibus desperatione actis fieri consuevit, nempe iræ, & odij in Deum, quibus vellent illum perdere si possent; & quia ei nocere non poterunt, disrumpentur præ indignatione, ac furore, & prorumpent in blasphemias & maledicta, quibus ei, & Sanctis, & seipsis maledicent. Id insinuat S. Dionysius libr. de Divinis Nominibus cap. 4. ubi ait in Dæmonibus esse furorem irrationalem (quia contra Deum) cupiditatem amentem (cùm optent illi malum) & phantasiam præcipitem (ut pote quâ contra illum quidlibet animo concipiant) Nihil enim occurreret quod non velint, quodcunque sit, modo contra Deum esse videatur.

Porro justitia Divina hos vermes exacuet & animabit, faciendo ut mens damnati, hæc omnia assidue & acriter apprehendat & cogitet: & secundum uniuscujusque malitiam,

horum omnium consideratio erit in singulis acrior, vel remissior, ut major quoque vel minor sit tristitia, pro menturâ meritorum cuiusque.

Ultimum superest, ut de igne dicamus omnium tormentorum notissimo.

Certum est 1. in Inferis esse & verum & corporalem ignem, ubique enim Scriptura loquens de pœnis inferorum, meminit ignis, & inculcat ignem, & ignem minatur, & in ipsâ Judicis sententiâ pœna ignis exprimitur: *Ut maledicti in ignem æternum.* & Marci 9. *terrepetitur, ubi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur;* quò manifestè patet verum esse ignem: quando enim aliquid methaphoricè dicitur, non semper eodem modo exprimitur, nec iisdem verbis, itaque illa verba sumenda sunt in proprio sensu.

Certum est 2. Corpora & animas cruciandas esse illo igne, unde in sententiâ dicitur, *Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est Diabolo & Angelis ejus:* Marci. 9. *omnis enim igne salietur, & omnis victima sale salietur:* id est, sicut omnis victima quæ Deo offerebatur, tale aspergebatur, & ex cap. 2. Levitici, *Quidquid obtuleris sacrificij, sale condies:* Ita omnes peccatores, cùm sint futuri velut victima Justitiæ Divinæ, igne, veluti sale, condiendi sunt, & salietur: Peccatores comparat victima ex more Scripturæ; *Victima Domini in Bosra, & interfectio magna in terra Edom:* Isa. 34. ignis autem comparatur sali: ut enim sal vim quandam igneam habet, testè S. Hilario, quæ urit, & conservat corpora; ita ignis infernalis uret corpora damnatorum, sic tamen ut integra servet ad pœnam: Apoc. 20. *Et Diabolus qui seducebat eos, missus est in stagnum ignis & sulphuris, ubi bestia, & pseudo-propheta cruciabuntur die ac nocte in sæcula sæculorum:* & cap. 21. *Pars illorum erit in stagno ardenti igne, & sulphure;* in quibus locis observandæ sunt voces cruciandi, & ardendi, quæ

quæ significant actionem aliquam prodire ab igne in damnatos ex vi damnationis, quæ illis cruciatum afferat, uti patet ex unanimi SS. Patrum interpretatione. Iustinus Martyr in Apolog. ad Antoninum inter alia dogmata à Christo revelata, hoc ponit, Animas etiam cum à corpore separatae sunt, dare in sensu pœnas per ignem æternum. Cyprian. epist. 55. vocem cruciandi sic explicat; flammæ cremantis ardoribus aduri. S. Hilar. in Psal. 57. ex eadem voce colligit, Animas damnatas absorberi ab igne, cum sensu pœnæ. Gregor. Nyssen. in orat. de anima & resurr. hac ex causâ ignem inferni appellat flammam dolorificam. S. August. ad q. 8. Dulcitij illud Matth. 25. *ibunt hi in supplicium æternum*, sic explicat, in combustionem, hoc est, in operationem ignis, quibus verbis refutatur opinio Originis, qui ut refert S. Hieron. epist. ad Avitum cap. 1. censebat, solâ apprehensione Dæmones torqueri ab igne, eo modo, quo quis torquetur suorum peccatorum memoriâ; nam ex verbis Scripturæ constat prodire ab igne aliquam actionem physicam, nec tantum intentionalem, quæ damnatos & Dæmones torqueat.

Certum est 3. illum ignem esse sulphureum: Apoc. 14. *Si quis adoraverit bestiam, cruciabitur igne, & sulphure*, & cap. 21. *Pars illorum erit in stagno ardenti, igne & sulphure*: Psal. 10. *pluet super peccatores laqueos: ignis & sulphur & spiritus procellarum, pars calicis eorum*: & alibi passim mentio sulphuris. Idque convenienter: est enim sulphur aptissimum punitioni impiorum, tum propter vim igneam, quia facile & vehementer exardescit, tum propter odoris tetri acrimoniam, quæ fœtore peccatorum congruit: tum quia in suffitu in expiationibus domorum sulphur adhiberi solet ex Plinio lib. 35. 15. Inquinarunt peccatores domos suas, nempe animam, & carnem suam, peccando dum viverent: & ideò con-

Tom, II.

veniens est, ut Deus igne sulphureo hæc domos, quantum fas est, expiet, & quodammodò sanctificet: supplicium enim peccatorum quod Deus exigit, est quoddam genus expiationis & purgationis. Audi Nyssen. in oratione de anima & resurr. Dum vigili illo igne malitia absorbitur, omninò necessarium est, animam malitiæ unitam in ipso igne esse. Est autem duplex expiatio, una malitiæ consumptio, quod fit per satisfactionem, quæ non est in altera vita; altera malitiæ punitio, quod fit per satisfactionem, & hæc est in inferis.

Certum est 4. Ignem esse aptissimum Divinæ justitiæ instrumentum propter summam vim agendi: Nam hæctenus inter homines, nullum est inventum majus tormentum, quam ignis, qui præter vim quam habet naturalem, ita est in manu Dei, ut extolli possit ad actum ejusdem generis perfectiorem, & superiorem ordinis. Itaque ignis ita poterit à Deo extolli per singularem concursum, ut agat in Dæmones, & animas damnatorum: unde inæqualiter sæviet in quoslibet damnatos, immò inæqualiter in membra corporis, secundum illud, *Quantum in delicijs fuit, tantum date illi tormentum*.

Certum est 5. illum inferorum ignem à nostro vulgari igne, in multis esse diversum: Ex differentijs paucas afferam ex Patribus.

1. Enim ignis inferni comburit, non illuminat: Hoc sensu S. Basilus interpretatur hæc verba Psalm. 28. *Vox Domini intercedentis flammam ignis*, idem docet orat. de futuro judicio: Idem S. Chrysostom. parænesi 1. ad Theodorum: itaque Græci vocant caliginem: alij tenebras exteriores, in quas Rei projiciuntur: In cap. 14. Apocal. *fumus tormentorum eorum ascendet in sæcula*.

2. Non eget nutrimento: unde multi ex Sanctis Patribus eum dixere spiritalem, & incorporeum, hoc est immaterialem, quòd materi

materia non indigeat, & pabulo, uti noster ignis.

3. Est inextinguibilis, sic enim ait Salvatoris Præcursor, Matt. 3. *paleas autem comburet igni inextinguibili*

4. Est consequenter perpetuus, nam si sit inextinguibilis & non egeat pabulo perire non potest, unde dicitur, *discedite in ignem æternum.*

5. Sicur ut non consumat: Augustinus Sermone 227. de Temp. loquens de illo igne: Sævit, & parcit; cruciat & relervat, nec totum est quod punit, cui sævum est quod ignoscit. Quæ omnia ostendunt inusitatum esse ignem, & ad torquendum tantummodò comparatum: unde Lactant. 7. Instituit. cap. 21. modum castigationis eius, ait esse inenarrabilem: Chrysoft. paræn. 1. ad Theodorum, vocat ejus tormenta, cruciatus à nobis indicibiles: S. Doroth. doct. 12. appellat eum Ignem inexplicabilem: Aug. 21. Civit. cap. 10. Mirum & ineffabilem. His positis.

Cogita in medio terræ esse ingentem cavitatem, in cujus medio, est stagnum & sulphuris ardentis, & igniti, qui in Apocalypsi vocatur, nunc *puteus abyssi* ob profunditatem, nunc *ira Dei magnus*: nunc *stagnum ardens*, & passim in Evangelio, *Caminus ignis*: In illud autè stagnum sulphureum mergentur omnes peccatores, alij magis profundè, alij minùs, pro criminum qualitate, ibique torquebuntur. Cyprianus serm. de Ascens. Incendia corpus nudum allambent &c. deinde: In proprio adipe frigida libidines ebullient, & inter tartarinas flammeas miserabilia corpora cremantur. Erit itaque cutis tota ardens, quasi vas quoddam in quo caro & humores ebullient, uti medullæ intra ipsa ossa. Nec verò solùm ignis exterius applicabitur, aut ipsi tantùm mergentur in stagnum igneum, sed ignis etiam, & sulphur ignitum intra corpora, in ipsis visceribus, in ipsis ossibus sic implicabitur, &

se se infinuabit, ut ipsi toti ardeant, Deo relinquente igni vim ad comburendum & inflammandum, & virtutem addendo ad torquendū secundum uniuscujusq; demeritum, non autem ad dissolvendum, & perimendum: præter actionem quâ idem ignis, immediatè animas, sicut Dæmones, mirabili quodam urendi & cruciandi modo torquebit. Erunt igitur dånati, sic dispositi ut ligna ardentia in foco, aut pyra; ut carbones accensi, sibi invicem impositi, implicati in abyssò, & quasi in suis pœnis sepulti, juxta illud *sepulcrus est in inferno*: ita ut extrinsecus nullū possit illis accidere refrigerium, nec possint aliquid levaminis accipere à respiratione libera, vel clamore, qui in magnis tormentis naturaliter adhiberi solet ad doloris aliquantulum solatium. Huc referri potest quod dicitur in Annæ Cantic. 1. Reg. capite 2. *Impij in tenebris conticescent*: quales fortè erunt qui graviùs peccarunt. Quòd si omnes demergentur, ita ut nullus superne extet, omnes clamores compescentur, & omnes blasphemiarum vocales, ibiq; erit magis silentium, quòd non parùm augebit ipsorum tormentū, dolore intus sæviente, nec valente per vocem erumpere: dùm interim fumus sulphuris ex incendio sursum tendens, & magna vi repulsus, ingentes excitabit procellas, magno impetu, & fragore, & damnatorum terrore, secundum illud psal. 10. *Ignis & sulphur, & spiritus procellarū, pars calicis eorum*: & in Epist. 5. Judæ, *Quibus procellæ tenebrarum servata est*: undè vehementius ignis inferorum exardescet: Isaiæ 30. *status Domini, sicut torrens sulphuris, succedenseam*. Quid hic interim damnati? Paucis verbis id Christ⁹ exprimit: *Ibi erit fletus, & stridor dantiū*: Fletus erit sine lachrymis *unpleur sans larmes*, ut nulla sit corporū solatio: sed erit gemit⁹, & singultus imensus, & certa quædam oris oculorū, & toti⁹ vultus perturbatio, ac orū saltè conatu, uti fieri solet in amarissimè

flentibus aut

aut dolentibus. Jam ut fletus erit index tum-
mæ tristitiæ, ita Stridor dentium, furoris, &
summi doloris, quem sentient ex igne: Sicut
enim sunt duæ partes præcipuæ afflictionis
damnatorum, nempe summa tristitia animi
de tanto bono amisso, & de tanto malo in
quod incurrerunt; & summus dolor in cor-
pore, productus ab igne, & ab aliis causis ex-
ternis: Ita duplex erit signum hujus afflictio-
nis, fletus, & stridor dentium.

Sed quandiu erunt ista? *Ibi erit fletus, & stri-
dor dentium*: computa dies, numera menses,
annos adice, committe sæcula: supplicii feci-
sti initium, nondum autem æternitatis: *Ibi erit
fletus & stridor dentium*: Et semper erit: quia
quidquid præterierit, nil fuit de æternitate;
quod superest, æternum est, & erit.

I. Reflexio Est ne aliquid in humanis re-
bus, vel quas homines timent, vel quas ipsi
appetunt, quod tantæ rei possit æquari?

1. Itaque cogita, num sit aliquid timen-
dum in comparatione damnationis æternæ.
Quare Christus sic suos hortatur Matth. 10.
*Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam
autem non possunt occidere: sed potius
eum timete qui potest animam, & cor-
pus perdere in gehennam.* Minare quodcunque
volueris, carcerem, exilium, bonorum spolia-
tionem, infamiam, dedecus, verbera, crucia-
tus, & mortem: Sed qualia sunt ejusmodi nam
cum hæc fecerint, *non habent amplius quid
faciant qui occidunt corpus. Ostendam autem vo-
bis quem timeatis: timete eum, qui postquam occi-
derit, habet potestatem mittere in gehennam. Ita
dico vobis, hunc timeate.* Luc. 12. Certè qui hoc
non timet, quid tandem timere potest? Quòd
si in rebus humanis minora mala facillè ferun-
tur, ut majora evitentur: quod non nobis sub-
eundum, ut tanta mala evitentur? Ex hac co-
gitatione quàm multi rebus omnibus nuntii
remisere? Quàm duriter corpora sua tractave-

runt? Num putas religiosos desipere quorum
multi in perpetuam vivunt pœnitentiâ? Sed qui
infernæ pœnas cogitant, omnia levia esse ju-
dicant.

Cogita 2. An in rebus humanis, hoc est,
in sceptris & regnis, in gloriâ, in divitiis, in
voluptatibus, in vindictâ, sit aliquid, quod
tanto supplicio velis emere. Quis sic comburi
vellet unum annum, ut centum annis regna-
ret? Sed quis ut paucis annis regnaret, sic vel-
let centum annos aduri? Sed quid annos cen-
tum commemoras, cum res agatur æternita-
tis? Vbi ergo prudentia, ut pro re admodum
vili, pro fugaci voluptate, pro gloriâ tam ina-
ni, aliquis velit totam æternitatem torqueri?
Quid hinc de nobis suspicer? an incredulitatè,
an ignorantiam, an incogitantiam, an stulti-
tiam, an furorem, atq; animi desperationem?
In te incredulitatem post tot Scripturarum
testimonia, tot miracula, tot exempla; Ignor-
rantiam credere non possum, post tot moni-
tiones, conciones, doctrinas: Dicam ergo in-
cogitantiam & imprudèntiam? Sed ubi sensus?
Si credis: quid aliena cogitas, non tua, non du-
ratura, & nullius momenti? Hæc verò tua, tam
certa, perpetuò mansura, quæ tanti sunt pon-
deris, non cogitas? *Quid enim prodest homini si
universum mundum lucretur, anima vero sua
detrimèntum patiatur?* Quàm verè dixerim stul-
titiâ, secundum illud, *Utinam saperent & in-
telligerent, ac novissima providerent!* Sed omni-
verissimè accusare possum furorem, ac despe-
rationem: huc enim multorum vita & mores
eos deducunt: Siquidem cum vitam suam
præteritam intuentur, omnem spem abji-
ciunt: de quibus Apostolus Ephes. 4. *Qui de-
sperantes, semetipsos tradiderunt impudiciæ, &
operationem immunditiæ omnis, in avaritiam,*
hoc est inexplèbilis, & insaturabilis, qualis so-
let esse pecuniarum cupiditas.

2. Reflexio. Cum unicum peccatum mortale
sufficiat ut incurrant homines in hæc mala,

& tam facile peccatum ab iis admittatur; hinc facile intelligimus quid de magnâ eorum parte judicare debeamus, qui Deum tam facile, & securè offendunt! Age enim, mi Auditor; an DEVM mortaliter aliquando non offendisti? Si ita est, si te Deus in eo statu occupasset, quo nunc statu viveres in tormentis, in ignibus illis sempiternis, in horrendis illis cruciatibus? Vide an non rectè moneat Apostolus ad Philippenf. 2. *cum metu & tremore v. stram salutem operamini.* Cùm in tantarum rerum periculo simus, hæc in rebus omnibus cogita; sed præsertim in pec-

cati occasionibus quæ se se offerent: ac scito ex duobus alterum esse necessarium, aut Cælum, aut Infernum. Vide quantarum rerum periculo anima jactetur, aut æternæ damnationis. Superest ut eligas: sed scito, tempus eligendi non esse alteram vitam, sed præsentem; & in præsentem, sic fieri electionem, ut non fiat solâ æstimatione, sed vitâ & moribus. Ut si sanctè hîc vivas & benè moriaris, vivas in æternum cum Christo & Sanctis in gloriâ.
Amen.

FERIA QVINTA VEL SEXTA
DOMINICÆ SECUNDÆ
IN QVADRAGESIMA.
CONCIO SEPTIMA

De æternitate pœnarum Inferni.

Feriâ 5. *Inter nos, & vos chaos magnum firmatum est.* Lucæ 16.
Feriâ 6. *Malos malè perdet.* Matth. 21.

CVM in pœnarum Inferni multitudine omnia summa sint, nil tamen ex omnium hominum sensu majus apparet quàm earum æternitas. Quidam aliàs dixit omnes hujus vitæ dolores esse tolerabiles, quoniam si essent vehementes, breves futuri essent, eo quòd hominem perimerent; quod si essent diuturni, leviores forent: sed in inferno, & pœnæ omnes gravissimæ sunt, & non tantùm diuturnæ, & longissimi